

**ALEKSANDR FAYNBERG HAYOTI VA UNING IJODIDAGI
SO‘Z TALQINI.**

Axtamova Aziza Otabek qizi

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Koreys filologiya yo‘nalish talabasi

Azizaotabekofna@gmail.com

+99895 696 47 37

Annotatsiya: *Ushbu maqolada rusiyzabon bo‘lsa-da, o‘zbek millatining yuragidan joy olgan Aleksandr Faynberg, aslida, kim ekanligi, uning hayot va ijod yo‘li qanday kechganligi haqida batafsil ma‘lumot beradi. Faynberg merosining ko‘plab jihatlarini qamrab olish, uning ayni davrdagi ahamiyatini yoritib berish orqali shoir ijodidagi asosiy g‘oyalarni kitobxonlarga singdirish ko‘zda tutiladi. Uning yozgan asarlari o‘zbek kitobxonlari qo‘lida jonlanishi, o‘zbek adabiyotining nodir namunalarini rus tiliga o‘girishi, ya‘ni uning tarjima mahorati ham talqin qilinadi. Faynberg ijodi qayta o‘rganilib, uni ko‘proq ommaga yoyish maqsadida yosh ijodkorlarlar orasida targ‘ib qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *Rusiyzabon shoir, baynalmilal, "Ruhlar isyoni" poemasi, "So‘z" she‘ri, o‘zi xos ijod.*

O‘zbekiston shoirlar osmonida eng yorqin yulduzlardan biri bo‘lgan, qalbi o‘zbek rus shoiri - Aleksandr Faynberg Arkadevich. Adabiyot ixlosmandlari uchun o‘chmas iz qoldirgan mohir shoir va tarjimon, o‘zbek va rus kitobsevarlarining qalbidan joy egallagan sevimli yozuvchisi 1939-yil 2-noyabrda Toshkentda tavallud topgan. Uning otasi Arkadiy Lvovich, onasi Anastasiya Aleksandrovna bo‘lgan. Shoir ota-onasi Novosibirskdan ko‘chib kelgandan so‘ng tug‘ildi. Uning bolaligi sobiq Jukovskiy ko‘chasida o‘tdi. Shundan so‘ng u butun umri davomida Toshkentda istiqomat qilib, ijod etdi. Faynberg oddiy bolalar kabi yetti yillik maktabni tamomlagach, Toshkent topografik texnikumiga o‘qishga kiradi. Bu texnikumni tamomlagach, Tojikistonga harbiy xizmatni o‘tash uchun yo‘l oladi. U harbiy xizmatni ado etib bo‘lgandan so‘ng Toshkent universitetini (hozirgi Toshkent davlat milliy universitetini) sirtqi filologiya fakultetining jurnalistika bo‘limini tamomlaydi va talabalar ko‘p adadida ishlaydi. Bir necha yillar davomida Toshkentdagi yosh yozuvchilar seminariga rahbarlik qilgan. O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasida maslahatchi bo‘lib ham faoliyat yuritgan, shuningdek, bu uyushmaning faol a‘zolaridan biri ham bo‘lgan. 1961-yilda Inna Glebova Koval va Aleksandr Arkadevich Faynberg turmush qurishadi.

U o‘zbek she‘riyatiga o‘tgan asrning ikkinchi yarmida kirib keldi. Uning she‘rlari va to‘plamlari qo‘lma-qo‘l o‘qildi, matnlari asosida qo‘shiqlar kuylandi, asarlari o‘zbek tiliga tarjima qilindi. Uning she‘riy ijodida o‘tmish bilan hozirgi kun G‘arb bilan Sharq,

milliylik bilan baynalmilallik o'zaro birlashib, o'ziga xos badiiy olamni shakllantiradi. Faynbergning lirik qahramoni ijtimoiy tarixiy silsilalar ostida o'zining insoniy mohiyatini to'la saqlab qolgan, o'zgaga mehr-shavqat va madat qo'lini uzatishga tayyor ayni yer kurrasida sodir bulayotgan noxush voqea va hodisalardan iztirob chekuvchi jo'mard insondir. Faynbergning she'riy ijodida rus va Yevropa shoirlarining eng yaxshi badiiy tajribalari sintezlashgan. Sharq mumtoz she'riyati an'analari ham uning ijodiy uslubiga begona emas.

Faynberg 15dan ortiq she'riy to'plamlar, 20dan ziyod multfilmlar va nasriy asarlar muallifi. „Etyud“(1967), „Soniya“(1969), „She'rlar“(1977), „Olis ko'priklar“, „Ijobat“(1982), „Qisqa to'lqin“(1983), „Yoyma to'r“(1984), „Erkin sonetlar“(1990) kabilar shular jumlasidandir. „Ruboiy tori“ dostonida esa o'zbek choyxonasi mahorat bilan tasvirlangan bo'lib, bu uning hajviy asarlar turkumiga kiradi. Shoir kinossenariylari asosida esa „O'zbekfilm“ kinostudiyasida „Jazirama oftob tagida“, „Mening akam“, „Qandaharda toblanganlar“, „Tojikfilm“ kinostudiyasida „Jinoyatchi va oqlovchilar“ va boshqa filmlar yaratilgan. Uning nodir asarlari o'z vaqtida Kanada va Izroil kabi xorijiy mamlakatlarning matbuotlarida chop etilgan va kitobxonlar orasida sevib mutolaa qilingan. A. Faynberg mohir tarjimon ham edi. Rusiyazon kitobxonlar ko'plab o'zbek shoirlari ijodidan bahramand bo'lishida uning xizmati katta. Moskvada O'zbekiston xalq shoiri Erkin Vohidovning „Ruhlar isyoni“ poemasi, Toshkentda „Oqqushlar galasi“ nomli o'zbek shoirlari ijodidan qilingan tarjimalar jamlanmasi nashr etilgan. Faynbergning ko'p millatli o'zbek adabiyoti rivojiga qo'shgan hissasi hukumat tomonidan munosib baholandi. „O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi“, „O'zbekiston xalq shoiri“ unvonlariga sazovor bo'lganligi ham bu buyuk insonga bo'lgan cheksiz hurmatimiz isbotidir. Shu jumladan, o'zbek shoirlari ham Faynberg ijodini yuqori baholashgan: „Aleksandr Faynbergning ijodiga kelsak, barcha baland so'zlar haqiqatning yuzdan bir qismini ham aks ettirmaydi, chunki u aslida noyob shoir va tarjimon edi. Rus tilida so'zlashadigan yozuvchilardan Aleksandr Faynbergdan boshqa hech biri bizning quyoshli diyorumizga samimiy qo'shiq kuylash qobiliyatiga ega emas edi“, - deya ta'rif bergan edi „O'zbekiston xalq shoiri“ Abdulla Oripov. Shoirning tug'ma iste'dod sohibi ekanligini oddiy 3 banddan iborat bo'lgan „So'z“ she'riga olam-olam ma'no singdirganligidan ham bilib olishimiz mumkin:

Poyezd kechikishi oddiy voqea,
Samolyotni kutib ichikadi ko'z.
Haqiqiy baxtsizlik, katta fojia –
- Mabodo kechiksa kutilyotgan so'z.

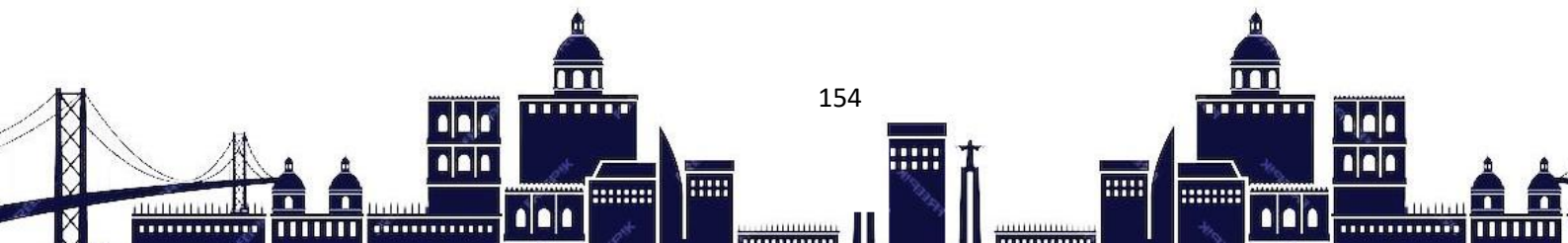
So'ngan gulxan uzra bo'lganda pushmon,
Kimsasiz kulbaga boqqandek mahzun,
Kechikkan so'z g'arib yig'laydi yomon,
Uni kecha kutgan odamlar uchun.

Kechikkan so'z bois o'rmonlar yetim,
Bepoyon yerlarning peshonasi sho'r.
Qabrlar qoshida so'z ham beso'z, jim,
Ruhlar bezovta-yu, qismat ko'zi ko'r.

Ushbu she'r oddiy so'z haqida borar ekan, uning hayotimizdagi o'rni naqadar katta ekanligining shu kichkina bitta she'rda tasvirlangan jumlar orqali anglab yetamiz. Gohida shu qadrsiz, ahamiyatsizdek tuyilgan narsalar ham butun bir boshli insoniyat taqdirini o'zgartirib yuborish qudratiga ega ekanligini biz odamzod esdan chiqarib yuboramiz. Lekin Faynberg bu ijod namunasida hamma narsaning o'z vaqti-soati borligini, har qanday voqea-hodisalar xoh u kichik bo'lsin, xoh katta barchasi birdek ahamiyatli ekanligini odamlarga eslatmoqchi bo'ladi. Aleksandr Faynberg o'z ijod namunalarida xuddi nasrda ijod etgan shoirlar A.P.Chexov va A.Qahhorlar kabi qisqa so'zga butun bir boshli olam mohiyatini singdira olish iste'dodiga ega ijodkorlardan edi desak, yanglishmagan bo'lamiz, albatta. Yuqorida keltirilib o'tilgan ma'lumotlardan shuni bilib olishimiz mumkinki, Faynberg serqirra ijodkor. U adabiyotning barcha yo'nalishlarida o'zini sinab ko'rishga harakat qilgan.

Aleksandr Faynberg tarjima sohasida ham mohir bo'lib, rus kitobxonlariga ko'plab o'zbek shoirlarining asarlarini tarjima qilgan. U o'zbek she'riyatining mashhur qalam sohiblari A. Navoiy g'azallari, E.Vohidov, A.Oripov, O.Matjon she'r va dostonlarini rus tiliga mahorat bilan o'girdi. Toshkentda chop etilgan „Oqqushlar galasi“ nomli o'zbek shoirlari ijodidan qilingan tarjimalar jamlanmasi, Moskvada nashr qilingan Erkin Vohidovning „Ruhlar isyoni“ poemasi Faynberg tarjimonlik faoliyatining qo'sh cho'qqisi hisoblanadi. Faynberg badiiy merosining katta qismini Rustam Musurmon o'zbek tiliga o'giran. Yozuvchining noyob durdonalari bo'lmish she'rlari „Yoshlik“, „O'zgarish“, „Yangi dunyo“, „Yangi Volga“ kabi jurnallarda dunyo yuzini ko'rgan. Haqiqiy shoir „O'zbekistonni ona-vatanim“, deya e'zozlar ekan, unga bo'lgan mehr-u muhabbat, shukronalik, insoniylik, milliylik o'z merosida yaqqol aks etadi. O'zbekiston xalq shoiri Aleksandr Arkadevich Faynberg o'limidan bir yil avval, ya'ni 2008-yilda Pushkin medali bilan taqdirlandi. Ming afsuslar bo'lsinki, qalbi o'zbek rus shoiri 2009-yilda Toshkentda vafot etdi. Ijodkor tomonidan to'plangan ikki tomlik asarlar to'plami vafotidan so'ng nashr ettirildi. Aleksandr Faynberg xotirasi o'zbek millati qalbida hamisha barhayot, uning adabiyotimiz ravnaqiga beqiyos hissasi, unutilmas asarlari o'zbek kitobxonlari uchun haqiqiy xazinadir. Xulosa qilib aytganda, A.Faynbergning ijodi o'zbek shoirlarini doimo lol qoldirib kelgan. Shoir hayoti davomida ko'plab she'rlar yozdi va har bir o'quvchining ko'nglidan joy olishga ulgurdi. O'zbekistonda Faynberg xotirasini abadiylashtirish maqsadida adiblar xiyobonida boshqa mumtoz adiblar qatorida Faynberg haykali ham qad rosladi. Adib ijodini kengroq targ'ib etish maqsadida Faynberg nomidagi maxsus stipendiya ta'sis etildi. Bu stipendiya jahon tillari

universitetining iqtidorli talabalariga beriladigan bo'ldi. Hech shubhasiz, bir so'z bilan "Yuragi o'zbekcha urgan shoir", desak ham bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/jahon-she-riyati/rus-sheriyati/aleksandr-faynberg-1939-2009>
2. <https://fayllar.org/aleksandr-arkadivich-faynberg-hayoti-ijodining-bugungikundagi-v2.html>
3. <https://yuz.uz/uz/news/aleksandr-faynbergning-yorqin-xotirasiga>
4. <https://yuz.uz/uz/news/aleksandr-faynbergning-yorqin-xotirasi>
5. https://uz.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Faynberg
6. <https://arboblar.uz/uz/people/fajnberg-aleksandr-arkadevich>
7. <https://arboblar.uz/uz/people/fajnberg-aleksandr-arkadevich>